

Ο ΜΠΑΡΜΠΑ-ΚΩΣΤΑΣ Ο ΟΛΛΑΝΤΕΖΟΣ

ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ ΕΘΙΜΑ

Ο ενθυμούμαι! Καί μόνον ἡ ἀνάμνησίς του με γοητεύει καὶ τώρα ἀκόμη. Τὴ εὐμορφὸν Πάσχα! Νομίζω ὅτι ἔκτοτε δὲν εἶδα πλέον τοιοῦτο φαῖδρον καὶ μελωδικὸν κ' εὐώδες Πάσχα. Ὅλα ἐγελοῦσαν ὡς μικρὰ ἀθάνα παιδιὰ, ὅλα ἐμοσχολοῦσαν εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην νῆσον, ὅλα ἦσαν λαμπροφωρεμένα, κ' ἐγὼ ἀκόμη εἶχα φορέσθαι καινουργῇ τριζοκοποῦντα ὑποδήματα, κ' ἔκαμνον κρότον καὶ κρότον ἐπάνω εἰς τὰς πλάκες τῆς Ἐκκλησίας, προκαλὼν τὴν προσοχὴν τῶν πονηρῶν γραιῶν. Τὴ εὐμορφὸν Πάσχα! Τὴν ψαλμοῦδιαν του, μοὶ φαίνεται, δὲν τὴν ἤκουσα πλέον. Ἴσως συνετέλεσε καὶ ἡ ἑκτακτος δροσερὰ ἀνοιξὶς τοῦ ἔτους ἐκείνου τοῦ ἀλυσμονήτου. Τὰ ἀηδόνια εἶχαν ἔλθῃ τόσον ἐγγὺς εἰς τὴν κωμόπολιν, ὥστε μερικὰ ἀφάδως εἰσέδυσαν καὶ εἰς τὸ πυκνὸν τοῦ ναῖσκου κηπαρίου καὶ συνώδευον καὶ ἐκεῖνα με τὴν μαγευτικὴν μελωδίαν τῶν τῶ γλυκύλαλον «Χριστὸς Ἀνέστη». Τὸ καὲν θυμίαμα, ὑπάρχουν στιγμαὶ, ποῦ νομίζω πῶς τὸ αἰσθάνομαι ἀκόμη κατὰ τινὰ μυστικὴν ὁλως ἀπάτην. Ἐλεγον πῶς ἦτο θυμίαμα Σκῆτης τινὸς τοῦ Ἀθωνοῦ γνωστῆς διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐρημιτῶν αὐτῆς. Ἀλλ' ἴσως καὶ τὰ πάμπολλα τριαντάφυλλα τοῦ κηπαρίου τῆς Ἐκκλησίας προσέφερον καὶ αὐτὰ τὸ ἀρωμὰ τῶν τῶ μεθυστικόν. Καὶ ἦσαν τόσα πολλὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο! Ἐνθυμούμαι ὅτι ὁ μπάρμπα-Κώστας ὁ Ὀλλαντέζος ἔκοπτε κ' ἐμοίραζε καθ' ἑκάστην εἰς τὰ παιδιὰ τῆς γειτονίας νὰ μὴ φωνάζουν εἰς τὰ τρελλὰ παιγνίδια τῶν ἐν τῇ μικρῇ τοῦ ναοῦ πλατείᾳ καὶ διακόπτουσι τὸν ἔσπερινόν τοῦ γέροντος Οἰκονόμου. Ὁ λαμπρὸς στολισμὸς τῶν νυμφῶν τοῦ Πάσχα ἐκείνου παραμένει ἀκόμη εἰς τὴν μνήμην μου μετὰ τὰ ζωρὰ χρώματά του, καὶ τὴν χρυσάουσαν στίλβηδόνα του, ὡς νὰ ἐξωγραφίσθῃ ἔκτοτε ἐν τῇ φαντασίᾳ μου μετὰ τὴν λάμψιν καλλιτεχνικῆς εἰκόνης ἀγιογράφου, ἔτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ τελεσθῶσι πολλοὶ γάμοι, καὶ τὸ σημαντικώτερον ἔτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ ἐργασθῇ τὸ ναυτικὸν ὅσον ὁπανίως συμβαίνει καὶ εἶχε συναχθῇ εἰς τὴν μικρὰν νῆσον ἀρκετὸν χρήμα, καὶ τὸ ἀναθεματισμένον ὅπου ὑπάρχει παρακολουθεῖται μετὰ χαρὰν, καὶ μετὰ λάμψιν. ὦ, τὴ Πάσχα ἐκεῖνο!

Συνεφώνει μαζί μου καὶ ὁ γέρον Οἰκονόμος καὶ μοῦ ἔλεγε μετὰ ταῦτα κ' ἐκεῖνος: — Τὴ Πάσχα ἐκεῖνο, παιδί μου!

Κ' ἔλαμπαν ἀπὸ χαρὰν γεμῆτοι οἱ ὀφθαλμοὶ του ὡς λάμπει καθαρὸν ποτήριον ἀπέναντι τοῦ φωτός. Νὰ ἦτον τάχα ἡ ἡλικία! στοχάζομαι. νῦν. Νὰ ἦτο ἡ μάγος, ἡ ἀφροντις, ἡ γόνιμος ἡλικία ἡ παιδική, ἥτις μοῦ ἐξωγράψιδεν αὐτὴν τὴν ἀλυστον, αὐτὴν τὴν ἀνεξάλειπτον εἰκόνα τοῦ Μεγάλου ἐκείνου Πάσχα;

Καὶ ἀρχίζω νὰ ἐπεκτείνω τὰς σκέψεις μου. Τὴ λοιπόν! Δὲν ἦτον πράγματι ἐκεῖνος ὁ κῆπος τότε γεμῆτος ἀπὸ εὐώδη τριαντάφυλλα, μετὰ τὰ ὅποια εἶχαν κατακαλύψει τὸν Ἐπιτάφιον πλέοντα οὕτως εἰπεῖν μέσα εἰς τὴν εὐωδίαν; Δὲν ἦτον ἀηδόνια ἐκεῖνα τὰ πουλιὰ ποῦ ἐκελανδοῦσαν τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως, συνοδεύοντα τὸν γέροντα Οἰκονόμον ὅταν ἔψαλε τὸ τρυφερὸν Χριστὸς Ἀνέστη; Δὲν ἦτον πραγματικῶς ζωντανὰ ἐκεῖναι αἱ νύμφαι, αἵτινες κατηύγασαν καὶ κατηγάδισαν ὅλον τὸν ναὸν μετὰ τὰς χρυσὰς ἀκτίνας τῶν ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ καθάρσια τῆς γυναικωνίτιδος; Εἰς τὰ παιδικὰ μου ὁμύματα λοιπὸν παρέστη ὅλον αὐτὸ τὸ ὡραῖον ὄνειρον, ὡς ὄνειρον μόνον;

Γλυκοχαράζει πλέον. Ῥοδίζει εὐμορφα ἡ αὐγὴ προσπαθοῦσα νὰ διασπάσῃ τῆς νυκτὸς τὴν μαύρην καλύπτραν, ἥτις ὑπλοῦται ἀκόμη εἰς τὸ μικρὸν χωρίον μου καὶ εἰς τὸν εὐμορφὸν λιμένα του, τοῦ ὁποῦ τα νερὰ ἀκίνητα ἠδονίζου ἐν τῇ πλήρει τῆς νυκτὸς γαλήνῃ. Οὔτε ὁ φλοῖδος ὁ μελωδικὸς ἠκούετο εἰς τὴν ἄμμον. Τὰ ἀστρα ἔτρεμον παιγνιῶν ἐν τῇ κυαναναγεῖ στερεώματι, ὡς νὰ τὰ ἐξηγειρὸν τοῦ βαθέος ὑπνόν αι πρῶται τῆς ἡοῦς πρᾶξιαι ἀκτίνες. — Δύο ἠδύλαλοι ἀηδόνες ἐκελάδουν περιπαθῶς τὸ ἐωθινὸν ἐν τῇ κηπαρίῳ τῆς Ἐκκλησίας, ἀφ' οὗ ἀνεδίδετο εὐωδία μεθυστικῇ ἀρωμάτων ἀνθίνων. Ὁ Ἀναστάσιμος ὕμνος ἐντὸς ἀνεμέλπετο τόσον περιπαθῶς καὶ τόσον γοητευτικῶς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ παράτεταγμένοι ἔξω τοῦ ναοῦ ναῦται ἵνα πυροβολώσιν, ἐλπισθόντων τὸ χαρμόσυνον ἔθιμον, παρασύρόμενοι ἀπὸ τὸν ἠδὺν τῆς ψαλμοῦδιαις ἀντίλαλον. Μετ' ὀλίγον ῥεῦμα φωτὸς ἐξεχύθη ἐν τῇ πλατείᾳ, λαβὼν παντοίας ἀνὰ τὰς σκοτίας ὁδοὺς διευθύνσεις. Ἐλθεν ἡ λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως καὶ οἱ πιστοὶ νησιῶται, κρατοῦντες ἀναμμένην τὴν λαμπάδα τοῦ Πάσχα, μετέδινον ἐν ἀγαλλιάσει εἰς τοὺς οἴκους τῶν νὰ φέρωσιν εἰς αὐτοὺς τὸ φῶς, τὴν χαρὰν, τὴν Ἀνάστασιν. Καὶ ἠκούοντο ζωηρῶς καὶ χαρμόσυνως διασταυρούμενα ὡς τρελλὰ πουλιὰ τοῦ λειμῶνος κυνηγούμενα.

— Χριστὸς Ἀνέστη!

Καὶ αἱ ἀπαντήσεις ἐπανελάμβανον τὴν γλυκεῖαν προσφώνησιν συνοδευόμεναι ὑπὸ γενναίων πυροβολισμῶν τῶν ναυτικῶν ἰσχυρῶν ὅπλων, ὧν ὁ ἀντίλαλος βαρὺς καὶ βροντερὸς ἐφέρετο διὰ τοῦ ἡρεμοῦντος αἰγιαλοῦ πρὸς τὰ κατασκότεινα βουνὰ τῆς μακρονήσου Εὐβοίας.

Καὶ μετ' ὀλίγον ἀκόμη ὅλον ἐκεῖνο τὸ Ἀναστάσιμον φῶς ὅλην ἐκείνην ἡ χαρὰ διεσπάρη μέσα εἰς τοὺς οἰκίσκους τῆς μικρᾶς πόλεως, ἑκάστος τῶν ὁποίων μετεβλήθη εἰς ναὸν εορτάζοντα τὸ Πάσχα μετὰ τὸ ἀχόρταστον Πασχαλίον ἥμα ψαλλόμενον ὑπὸ τὸ περίτεχνον τσούγκρισμα τῶν αὐγῶν, τὸ ἀνέκφραστον χάσμα τῶν παιδιῶν, αἵτινα ἠγρύπνησαν πρῶτην φορὰν διὰ τὴν ἠδίστην αὐτὴν ἀπόλαυσιν, τὴν στίλβην χαρὰν, ὡς τὸ στίλβον κέλυφος τοῦ Πασχαλίου ὧσθ.

Καὶ μόνον ἐνὸς οἰκίσκου τὴν σκοτίαν δὲν ἐφώτισε τοῦ Πάσχα ἡ λαμπάς. Οὔτε ἠκούσθη ἐν αὐτῇ τὸ ἠδύμολπον Χριστὸς Ἀνέστη, ἀν καὶ διαβάται τινὲς διερχόμενοι καὶ βλέποντες τὴν μαύρην ἐκεῖ σκοτίαν ἐσταμάτων τὸ βῆμά τῶν ἀκρόωμενοι ὡς ἡματὸς τινὸς ἀμόρφου, ὡς ἤχου τινὸς ἐκκλησιαστικοῦ δυσδιακρίτου, καὶ παρήρχοντο διερωτῶντες ἀλλήλους: — Πῶς νῦν τάχα ὁ Μπάρμπα-Κώστας ὁ Ὀλλαντέζος;

— Πῶς τὸν λυπηθήκαμε τὸν καὶ μένο τὸν Ὀλλαντέζο, προσέθετεν ἄλλος τις. Τί καλὸς ἐκκλησιάρχης. Ἐβαλε τὰ παιδιὰ σὲ τάξι.

— Χτυπιὰ ποῦ τὴν ἔφαγε, παρειήρηνεν ἕτερος, ἐὰν δὲν ακοτώθηκε! Ἐν τῷ οἰκίσκῳ ἐκεῖνῳ ἄνευ φωτὸς κατέκειτο ὁ Μπάρμπα-Κώστας ἐπὶ τινος ψαθίου κάτω, φέρον δεδεμένος βαρέως τὰς διαγόννας τοῦ κ' αἰσθανόμενος ἰσχυρὸν πόνον ὡς νὰ ἔπαθον οἱ ὀδόντες του. Τίποτε ἄλλο δὲν εἶχε. Καὶ ἐπιχείρουνε πολλάκις νὰ ἐξέλθῃ τὴν νύκτα καὶ μεταβῇ εἰς τὴν Ἀνάστασιν. Πλὴν πάλιν διεκωλύετο. Πῶς νὰ ἐξέλθῃ μὲ δεδεμένους οὕτω τὰς διαγόννας. Καὶ ἐπεχείρει ἐν τῇ θλίβεσθι ἐκεῖνη μονῶσει του νὰ ψάλλῃ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη», πλὴν δὲν ἠδύνατο νὰ προφέρῃ καθαρώς τὰς συλλαβὰς. Ἦκουε μακρόθεν, τοῦ ἐφαίνετο, τὴν χαρὰν, τὴν ψαλμωδίαν, ἠσθάνετο ἐκ τῶν ραγίδων φῶς, ὡς τῆς Ἀναστάσεως φῶς, καὶ τότε καταπνίγων τὸν πόνον προσεπάθει νὰ ψάλλῃ, πλὴν εἰς μάτην, ὅτε ἀνοίγει ἡ θύρα καὶ ἐξαλλος, βλέπει ὁ Μπάρμπα-Κώστας τὸ φῶς, τὴν λαμπάδα τοῦ Πάσχα. Ὁ γέρον Οἰκονόμος μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας, πρὶν μεταβῇ εἰς τὸν οἶκον ἐνθυμήθη τὸν μπάρμπα Κώσταν καὶ ἤλθε φέρον πρὸς αὐτὸν τοῦ Πάσχα τὸ φῶς. Ὁ ἀσθενὴς δὲν ἤξευρε πῶς νὰ ἐκφράσῃ, τὴν χαρὰν του, καὶ πῶς νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν συγκατάθεσιν ταύτην τοῦ ἁγίου Οἰκονόμου. Ὅλα δὲ αὐτὰ ἐξέφρασε ποιήσας τὸν σταυρὸν του καὶ βαθέως ὑποκλίθει. — Χριστὸς Ἀνέστη, ἀνέκραγεν ὁ ἱερεὺς, ὑψῶν τὴν λαμπάδα του πρὸ τῶν ὁμμάτων τοῦ Μπάρμπα Κώστα, οὕτως τὸ περιδεμένον πρόσωπον ἀνέλαμψεν ἀπὸ χαρὰν μαγικὴν.

— Ἀνθὼς ἀνέτη! Ἐτραυλίσεν ὁ Μπάρμπα Κώστας. — Πῶς εἶσαι! — Καά. Δόκθα θοι ὁ Θεός! — Πονεῖς!

— Δόκθα θοι ὁ Θεός! ἐπανελάμβανεν ὁ ἀσθενής. Δόκθα θοι ὁ Θεός!

Ὁ γέρον Οἰκονόμος παρατηρήσας εἶδεν ὅτι ἔλειπον ὅλοι οἱ πρόσθιοι ὀδόντες τοῦ Μπάρμπα Κώστα καὶ ἐκ τῶν δύο διαγόννων. Καὶ καταπνίγων θλίψιν τινα ἐνδόμυχον:

— Δὲν ἔχεις τίποτε εἶπε, Μόνον πῶς θὰ σ' ἔχουμε πλέον χωρὶς δόντια. — Δόκθα θοι ὁ Θεός! Δόκθα θοι ὁ Θεός!

— Πλὴν μὴ λυπεῖσαι τὴν θέσιν σου θὰ τὴν ἔχῃς πάντοτε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν καρδίαν μου.

— Θὰ δέου πᾶδι τὸ «τίθ ἐθὶν οὐτοθ ὁ βαθιδεὺθ τῆθ δόκθηθ; Καὶ ἀνεστένεθ βαθέως.

Ὁ γέρον Οἰκονόμος ἐκλαβὼν τοῦτο ὡς παράπονον τοῦ παθήματός του δὲν ὠμίλησεν.

Ἦναψε τὸ κανδήλιόν του προανήγγειλεν εἰς αὐτὸν ὅτι θὰ τοῦ στεῖλῃ ζωμὸν, κ' ἐστράφη ν' ἀπέλθῃ.

— Παπᾶ! Παπᾶ! ἐφώνησεν ὁ Μπάρμπα Κώστας. — Θέλεις τίποτε, ἐδόξεν ἰσχυρῶς ὁ ἱερεὺς, ὡς πράττομεν ὅταν ἀπευθυνώμεθα πρὸς ἀσθενοῦντα ὡς πρὸς κωφόν. — Παπᾶ, τὴν λαμπάδα μου!

Καὶ ἔτεινεν ὁ ἀσθενὴς μικρὰν λαμπάδα τοῦ Πάσχα, ἣν εἶχε φυλαγμένην ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του, παρακαλῶν τὸν ἱερέα ν' ἀνάψῃ αὐτήν, ὅστις καὶ τὸ ἐπραξε μετ' εὐχαριστήσεως.

Κ' ἔλαμψε τότε ὁ οἰκίσκος περισσότερον ἀπὸ τὰ διπλὰ φῶτα. Ὁ Μπάρμπα-Κώστας μάλιστα τότε φαιδρυνθεὶς σφόδρα ἀνεπήδησεν αἰφνης ζωηρὸς-ζωηρὸς καὶ ὡς ἦτο μὲ δεδεμένους διὰ τοῦ γεράνιου μανδηλίου τὰς διαγόννας ἤρχισε νὰ ψάλλῃ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη», βροντῶν ἡρέμα αὐτὰς ἄνευ πλέον ὀδόντων καὶ ἀντὶ συλλαβῶν μελωδικῶν ἐκβάλλων ἀσθενεῖς τινὰς ἤχους ὡς ἐλαφροὺς μυκηθμοὺς βωθοῦ ἀνθρώπου, διακρινομένων ἐν τούτοις καὶ τινῶν λέξεων ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἐκείνων αἰτίνες προφέρονται ὁπωσδήποτε καὶ ὑπὸ τῶν νωδῶν ἀνθρώπων.

— Δὲν πταίειθ ἐθῦ, ἄδιε Οἰκονόμε, εἶπε τέλος ὁ Μπάρμπα-Κώστας, μὲ τὴν ἐλαττωματικὴν πλέον προφορὰν του, δὲν πταίειθ ἐθῦ. — Πταίω δὲν πταίω, τώρα τὸ κακὸν ἔγεινεν, ἀπῆντησε τεθλιμμένος ὁ ἱερεὺς. Πλὴν μὴ λυπησῶ, τέκνον μου. Ὡς σὲ εἶπα, θὰ ἔχῃς πάντοτε τὴν θέσιν σου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν καρδίαν μου.

Ὁ Μπάρμπα-Κώστας ἕως 65 ἐτῶν γέρον, ἄγαμος κ' ἐν τῷ παρελθόντι κ' ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πλέον, εἶχε προσληθῇ ἀπὸ 15 ἐτῶν ὡς ὑπηρετῆς ἐν τῷ ναύσκῳ τῆς κομπολόεως, ὡς ἐκκλησιάρχης κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν πόλεων, ὡς κανδηλάτης κατὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. Ἦξευρε καὶ ὀλίγα γραμματάκια. Ἦτο μέτριος τὸ ἀνάστημα, καὶ χωλὸς ὀλίγον τὸν ἕτερον πόδα. Τώρα κατήντησε καὶ νωδὸς ὁ ἀτυχής. Κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐπιδοθῇ εἰς τὸ ναυτικὸν στάδιον, ἀκολουθῶν τὸ γενικὸν ρεῦμα τῶν κατοίκων τῆς θαλασσίνης πολίχνης. Διὰ δὲ τῆς φιλοπονίας του κατάρθωσε ν' ἀποκτήσῃ καὶ μικρὰν λέμβον, ἀγοράσας αὐτὴν ἀντὶ εὐτελοῦς ποδοῦ, ἡμισύντριμμα ἀπὸ τινος ναυαγίσαντος ὀλλανδικοῦ ἰστιοφόρου, εἰς τὴν διάσωσιν τῶν ναυαγίων τοῦ ὁποῖου εἰργάσθη, ἀνακαλύψας ἐκεῖ εἰς τὰς ὁπὰς καὶ ῥαγάδας τῆς τρικυμιώδους ἀκτῆς καὶ ἕνα κασκέτο ὀλλανδικὸν καὶ μίαν πίπαν, ἀντὶ δὲ τῶν ὀλίγων μισθῶν του ἔλαβε τὴν χαλασμένην ἐκείνην λέμβον, τὴν σκαμπαδίαν, ὡς τὴν ὠνόμαζεν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο κατεσκευασμένος κατὰ τὴν παροιμίαν πολυτεχνίτης καὶ ῥημοσπίτης, μόνος του — ἤξευρε καὶ ὀλίγην μαραγκωσύνην — ἐπιδιῶρθε τὴν λέμβον, χαρίσας τὴν πίπαν εἰς τὸν δασοφύλακα, ὅστις τὸν ἤφησε νὰ κόψῃ κρυφὰ ἐκ τοῦ δάσους ὀλίγα πεῦκα, καὶ ἐκράτησεν αὐτὸς μόνον τὸ κασκέτο, τὸ ὁποῖον ἐφόρει πάντοτε, ἐπωνομασθεὶς διὰ τοῦτο «Ὀλλαντέζος». Πλὴν δὲν ἦτο διόλου τυχηρὸς ὡς κυβερνήτης. Περισσότερον τυχηρὸς ἦτο ὅταν δὲν εἶχε τίποτε. Πρέπει νὰ ἐναυάγησε πεντάκις μὲ τὴν σκαμπαδίαν του ἐκείνην, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου μεταφέρων τὸν Ἰούνιον θημονίας σίτου ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ὄρου εἰς ἕτερον, πότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Εὐβοίας τὸν Αὔγουστον ὅτε συνήθιζε νὰ μεταφέρῃ εἰς Λοκρίδα τοὺς Μελισσάδες τῆς νήσου.

— Ὅλο μέθ' ὅς τὸ καλοκαίρι πέφτεις ὅξω, καὶ μένε «Ὀλλαντέζο». Τῷ παρετήρουν οἱ κάτοικοι φιλοδοκίμοι.

— Ἐλα ντέ! ἀπῆντα ὁ θαλασσοπνιγμένος ναῦτης, ὅστις μετὰ τὸ ναυάγιον ἀνῆρχετο τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς, ὑψηλὰ κρατῶν τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ ὑπερηφανεύετο διότι κατορθώνει νὰ ναυαγῇ καὶ νὰ διασώζηται.

Τέλος νύκτα τινα τοῦ χειμῶνος μεταφέρων ξύλα ἀπὸ τῆς Κεχρεᾶς καὶ συναντήσας τρικυμίαν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του, μόλις ἔδωκε τὴν ζωὴν του καὶ τὸ κασκέτο του τὸ ὀλλανδικόν, ῥιφθεὶς ἔξω εἰς τοὺς βράχους τοῦ Μικροῦ Ἀδελίνου, ἀποτόμου καὶ ἀλιμένου ἀκτῆς, ὅπου ἡ Σκαμπαδία διελύθη εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη. Καὶ τὰ μὲν καρφία ἐδυθίσθησαν εἰς τὸν βαθὺν πυθμένα, αἱ δὲ σανίδες διεσπάρσαν εἰς τὸ πέλαγος μεταδληθεῖσαι εἰς γυαλόξυλα.

Καὶ τότε πλέον ἀνέβη τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς χωρὶς νὰ ἔχῃ ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν του ὁ ἀφελὴς ναυαγός. Εἶχε σύρει τὸ κασκέτο του μέχρι τῶν ὠτων καὶ ἀνέβαινε χωρὶς νὰ βλέπῃ σχεδόν, προσκρούων εἰς τὰ λιθάρια ἢ τὰ καλδερῖμα. Τοῦ ἤλθεν ὡς ἐντροπὴ καὶ ἔκτοτε δὲν ἐπάτησεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἀφιέρωθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀποκτήσας τὴν ἀγάπην τῶν ἐφημερίων, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἐνοριτῶν. Ἰδίως ὅμως τὸν ἠγάπησαν τὰ μικρὰ παιδιὰ, διότι τόσον καλὰ καὶ μὲ τόσην τάξιν ἐμοίραζε πρὸς αὐτὰ τὰ κόλλαθα ὁ «Ὀλλαντέζος», ὥστε ἐπαιρναν ὅλα μὲ ἡσυχίαν. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἐσέβοντο, τηροῦντα σιωπὴν ἀπόλυτον ἐν τῷ ναῷ. Καὶ τὸν ἐβλεπε ἐκεῖ τὸν Μπάρμπα-Κώστα μὲ τὸ ὀλλανδικὸν κασκέτο του ἐν μέσῳ τῶν παιδιῶν ὡς ἀπόμαχον πλοίαρχον διατάσσοντα ἐν τάξει τὰ πάντα. Καὶ μήπως δὲν ἦτο ἀπόμαχος πλοίαρχος; Καὶ μήπως δὲν ἔπτε τὴν θάλασσαν μὲ τὴν κουτάλαν, ὡς λέγουσιν; Τί τάχα νὰ ταξιδεύῃ τις εἰς τοὺς φοβεροὺς ὠκεανούς ἢ εἰς τὰ κοιμώμενα παράλια τοῦ Μαλιακοῦ; Τί τάχα νὰ ναυαγίσῃ τις εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον ἢ εἰς τὴν ἐρηνικὴν ἀκτὴν τοῦ Παγασητικοῦ; Τὸ ναυάγιον εἶναι πάντοτε ναυάγιον καὶ ὁ ἀνθρώπος πνίγεται ὁμοίως εἴτε εἰς τὸ πέλαγος εἴτε εἰς τὸν λιμένα. Καὶ εἰς μία φουχτα νερὸ ἀκόμη.

Ὁ Μπάρμπα-Κώστας κατέστη εἰδικὸς ὅμως εἰς μίαν ὑπηρεσίαν σπουδαίαν τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὸ ὁποῖον ἠγαπᾶτο παρ' ὀλοκλήρου τῆς πολίχνης. Ὑπεκρίνετο περίφημα τὸν Ἄδων τὸ μέγα Σάββατον κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου.

Εἶνε συνήθεια ἀρχαιοτάτη εἰς τὴν νήσον, ἀφοῦ ὁ Ἐπιτάφιος ἐν λιτανεῖᾳ παρέλθῃ ἐν ὠραίῳ πανοράματι τὴν ἐνορίαν, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν νὰ κλείωνται αἱ πύλαι τοῦ ναοῦ καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπεται τάχα ἢ εἰς αὐτὸν εἰσόδος τοῦ Ἐπιταφίου. Παρίσταται κατὰ τρόπον παράδοξον ἡ σκηνὴ τῆς εἰς Ἄδου καταβάσεως τοῦ Σωτῆρος, ὡς φέρεται τοῦτο ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει. Τότε ὁ πρῶτος τῶν ἐφημερίων, προσεγγίζων εἰς τὰς πύλας κελεῖται ἐπιτακτικῶς κροῦσθαι αὐτάς: — Ἀρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.

Ὁ δὲ ἔσθωθεν ὑποκρινόμενος τὸν Ἄδην ἐρωτᾷ αὐθαδῶς: — Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Ἡ ἐπιτακτικὴ κέλευσις ὡς καὶ ἡ αὐθάδης ἐρωτησὶς ἐπαναλαμβάνονται ἐκ τρίτου. Καὶ τότε τὴν τρίτην φορὰν ὁ ἱερεὺς ὥδων ἰσχυρῶς δια τοῦ ποδὸς καὶ τῶν χειρῶν τὰς πύλας ἀναφωνεῖ ἐν κυριαρχικῇ δυνάμει: — Οὗτος ἐστὶν ὁ βασιλεὺς τῆς Δόξης! Καὶ ἀνοίγει βασιλικῶς καὶ αὐταρχικῶς τὰς πύλας καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν ναὸν ὁ Ἐπιτάφιος. Ὁ τῶν ἀπάντων Κύριος κυριεύει τὸν Ἄδην.

Εἰς ταύτην λοιπὴν τὴν παράστασιν κατέστη εἰδικώτατος ὁ Μπάρμπα-Κώστας. Ὑπεκρίνετο τόσον αὐθαδῶς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀντάρτου Ἄδου, τοῦ μὴ θέλοντος ν' ἀναγνωρίσῃ Δεσπότην καὶ ἡγίον ἀνώτερόν του, ὥστε τὸ πλῆθος κατελάμβανε τρομος ὅτε ἤκουε τὰς τρομερὰς ἐκεῖνας ἐρωτήσεις του: — Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς Δόξης;

Ἐτόνιζε τὰς λέξεις κατ' ἰδίον τινὰ τρόπον τρομακτικόν. Ἐκίνει τὴν κεφαλὴν του ἔσθωθεν, ἤγριευσεν τοὺς ὀφθαλμοὺς του, αἱ τρίχες τῆς κόμης του ἀνθουσουρόνουντο, ὅλον τὸ σῶμά του ἔτρεμε κ' ἐν γένει ἐπαθαίνετο ὡς νὰ ἦτο αὐτὸς ὁ Ἄδης αὐθιγῶς μετὰ τὴν στανικὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου δυνάμιν, προαισθανόμενος προσεγγίζον τὸ τέλος του.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὸ Μέγα Σάββατον τὴν αὐγὴν ὁ Μπάρμπα-Κώστας ἦτο εἰς τὴν θέσιν του. Καθήμενος πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ κenoῦ, πλὴν καταφωτιστοῦ ναοῦ, ἀνέμενε τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου, ἔχων ὕψος ἐπίσημον κυριάρχου. Δὲν ἦτο πλέον ὁ πτωχὸς κανδυλάπτης μετὰ τὴν κεφαλὴν κάτω. Ἰστάτο ἀσκεπὴς ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου κατωφλίου ὡς εἰ ἔλεγεν: — Εἰμὶ ἐγώ!

Ἰδοὺ! ἀκούονται μακρόθεν ψαλμῳδαί γλυκύταται καὶ τρυφεραὶ ὡς κλαυθοί, ὡς θρῆνοι: — Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον!... Φάλλουσι τὸ πομπικόν ἄσμα, τὸ ἐξόδιον μέλος, τὸ τρυφερὸν ἐκεῖνο τροπάριον, τὸ ὁποῖον συγκινεῖ καὶ τὰ ψυχὰ: — Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον!...

Ὁ Ἰωσήφ παρακαλεῖ τὸν Πλάτωνα ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ θάψῃ «τὸν ξένον», τὸν «ἐπὶ ξένης ξένον». Φάλλουσιν οἱ μελιθόγοι ψάλλα, ἀκολουθοῦντες τὴν λιτανείαν τοῦ Ἐπιταφίου καὶ ὑπνῆχει ὁ λαὸς ὡς δι' ἐνὸς στόματος:

— Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον!...

Ὁ πατὴρ μου μικρά, πόσον μεγάλην εἶσαι ἐν τῇ θρησκείᾳ σου! Καὶ σύ, ὦ μεγάλη πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος, πόσον μικρά καθήντηδες ἐν τοῖς θρησκευτικοῖς ἐμπαιγμοῖς σου, ἐνώπιον θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρχόντων, τῶν μὲν σωπῶντων, τῶν δὲ ἐπινεύοντων! Πρέπει, φίλοι μου, νὰ ἴδωτε τὴν λιτανείαν τοῦ Ἐπιταφίου κατὰ τὴν αὐγὴν, ὅτε δὲν εἶνε οὔτε ἡμέρα οὔτε νύξ, ἢ μᾶλλον μετ' ὀλίγων ἡμέραν καὶ πολλὴν νύκτα, μετ' ὀλίγον φῶς καὶ μετὰ πολλὰ ἄστρα, μετ' ὀλίγας ἀνδράς καὶ πολλὰ πρῶτὰ πούλιον χαϊρετίζοντα, μετ' ὀλίγον εὐωδιάζοντα ἄρωμα πρῶτὸν ἀέρα καὶ μετὰ πολλὴν θυμίαμα, καὶ κάτω τὸ κύμα μελανόχαιον, ἐφ' οὗ ν' ἀντανακλῶνται τῶν ἱερῶν λαμπάδων αἱ χρυσαὶ λάμψεις...

Ἰδοὺ! Ἡ ἱερὰ λιτανεία προσεγγίζει εἰς τὸν ναόν. Προηγούνται τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ ὁ μέλας ξύλινος ἅγιος Σταυρός. Εἶτα ὁ πτωχὸς κληρὸς μετὰ χρυσᾷ ὁμῶς βυζαντινᾷ ἄμφα, θαῦμα ὑφαντικῆς καὶ ποικιλικῆς ἐξάισιον, οὐχὶ ἀκομψὰ ῥωστικὰ μονοκόμματα καὶ μονοκόκκαλα ὡς φορέματα χιονισμένων βουνῶν. Καὶ εἶτα τὸ ἱερὸν Κουδούκλιον. Τί εὐμορφὸν λεπτοῦργημα! Ὡς νὰ εἶνε ἐξωγραφισμένον. Τετράγωνον ὀρθογώνιον, ἐπὶ τεσσάρων ποδῶν ἐρειδόμενον, ἐφ' οὗ ἐναποτίθεται ὁ Ἐπιτάφιος θρῆνος, ῥαντισμένος διὰ φύλλων ῥόδου, βιολέτας καὶ δενδρολίβανου. Καὶ ἀνωθεν αὐτοῦ διὰ τεσσάρων κιονίσκων ἐπιδοσάζεται ὁ θολίσκος αὐτοῦ, ὡς θόλος ναΐσκου, καλλιμορφος, φέρων ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐπὶ χρυσοῦ ξύλινον στέμμα, ἀπολήγον εἰς σταυρόν, ἐνῷ ἔσθωθεν ἀνω τοῦ Ἐπιταφίου θρῆνου κρέματα ὡς τύπος πολυέλαϊον ἔτερον τεχνιτὸν στέμμα ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀνθῶν, στίλβον ἀκτινωτῶς μετὰ μαρμαρυγῶν ἐν τῷ φωτὶ τῶν λαμπάδων. Σειρὰ λαμπαδίσκων ἐπιστῆθαι τὸν θόλον τοῦ Κουδούκλιου, ἐνῷ τεσσαρεσφάνισκοι κομψοὶ εἰς τὰς τεσσαρεσφάνισκας ἄκρας φέγγουσι μετὰ ὑέλους χρωματιστάς. Εἶνε ἐκ καρυστέλου γεγλυμμένον οὕτως εἰπεῖν τὸ ἱερὸν Κουδούκλιον, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀνθῶν δὲν φαίνεται σχεδὸν τὸ βαθύ ἐρυθρόχρουν ὡς ἐρυθρόδανον ὑάκινθον τοῦ σκάνερου ξύλου.

Βαστάζεται ὑπὸ τεσσάρων ναυτῶν μετὰ σεβασμοῦ καὶ κατανύξεως καὶ περιστοιχίζεται παρ' ἄλλων ναυτῶν, ἐτοιμῶν ἐκεῖ πλῆθος ν' ἀρπάξωσιν εἶτα τὰς λαμπάδας του, φυλακτῆρια ἐν ταῖς τρικυμίαις. Κ' ἐνῷ βαστάζοντες σείεται ἐλαφρῶς τὸ Κουδούκλιον, σείεται καὶ τὸ κρεμάμενον ἔσθωθεν χρυσοῦν ἐξ ἀντρείδων καὶ ψευδανθέων ποικιλοχρῶμων στέμμα καὶ τὰ λοιπὰ χρυσὰ καὶ ἀνθία στολισμάτα καὶ ἀποτελεῖται οὕτως μία εὐάρεστος ἀλληλουχία λικνιζομένων χρυσοῦν λάμπων, καθιδύνουσά τὴν ὁρᾶν καὶ πρᾶνοντα ὡς δρόσος ἐν καύσῳ τὴν καρδίαν, ἐν ᾧ ἡ ἐλαφρόπνοος πρῶτὴν αὐρὰ κινουσα μαλακῶς τὸ φῶς τῶν λαμπάδων μετασχηματίζει ἐπιτηδεῖως εἰς μονοκόμματον φωτεινὸν στέφανον γέρφ-γέρφ τοῦ Κουδούκλιου καταυγάζοντα ἡδέως τὰ ὄμματα...

Ποσάκις δακρύων ἐξ ἀγνώστου χαρᾶς ἔμεινα κρυφὰ εἰς τὴν γωνίαν ἐκεῖ κάτω ἀκίνητος, ὡς ὁ φιλάργυρος ὁ φοβούμενος μὴ κλέψῃ τὸν θησαυρόν του, ἔμεινα νὰ βλέπω κρυφὰ-κρυφὰ τὴν τρυφερὰν αὐτὴν τοῦ Ἐπιταφίου πομπήν, κατερχομένην ἀπὸ τὸν ἀνήφορον, εἰσπνέων βιαίως ἐν ἄσθματι ὡς ἐντὸς κήπου ἀνθέων, ὡς νὰ ἤθελον νὰ ῥοφήσω διὰ μιᾶς ὅλην ἐκείνην τὴν μαρμαρυγὴν, ὡς νὰ ἤθελον νὰ χορτάσω ὅλην ἐκείνην τὴν ἀχόρταστον μαγεῖαν!

Ἦδὼν ὁ Μπάρμπα-Κώστας ἔκλεισε τὰς πύλας τοῦ ναοῦ. Ἡ λιτανεία ἔσθη πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ μικρᾷ πλατείᾳ. Καὶ ὁ Ἐπιτάφιος ἔσθη ὡσαύτως πλὴν κρατεῖται ὑψηλὰ πολὺ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐπιτηδεῖως μὴ γείνῃ προπετὴς διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἀκαίρως. Ὅπισθ' αὖ εἰς δύο γραμμὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν μετὰ τὰς λαμπάδας ἀναμμένους ἵστανται οἱ ἄνδρες χωριστὰ καὶ χωριστὰ αἱ γυναῖκες. Τὸ ἄσμα ἔπαυσε.

Ὁ γέρον Οἰκονόμος τότε ἀργὰ-ἀργὰ πλὴν μετὰ δυνάμειος ἱκανῆς. — Τοὺς ἐξωῆρευσεν ὁ ζωηρὸς τρόπος τοῦ Μπάρμπα-Κώστα—κέλεύει:

— Ἀρατε πύλας οἱ Ἀρχόντες ὑμῶν καὶ ἐπάρηστε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.

Καὶ πάραυτα ἀκούεται ἔσθωθεν φωνὴ τραχεῖα καὶ ἡχηρά, ὡς ὅταν φωνάζουν διὰ τῆς κογχύλης οἱ ἀλιεῖς.

— Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Τόσον δὲ ζωηρὰ ὥστε ποτὲ δὲν τὸ ἐνθυμοῦντο οἱ ἄνθρωποι. Τινὲς μάλιστα ἐψηθύσαν δειλά: — Ἐχει ὄρεξι ἐφέτος ὁ Ὀλλαντέζος.

Τινὲς ἰδίως ἐκ τῶν ναυτῶν ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζωσιν τὰς χονδρὰς ἐξ ἐλαίας ῥάβδους των, νομίσαντες ὅτι θ' ἀρχίσῃ ἀληθὴς πάλιν πρὸς ἐκδίωξιν τῆς εἰσόδου. Καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν τρίτην φορὰν ἐμπνευσθεὶς καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ἀγαθοῦ κανδυλάπτου ἐκραύγασεν ἐπιτακτικώτερον τὸ «Ἀρατε» ὡς νὰ ἤθελε νὰ κατανικήσῃ καὶ τὴν τελευταίαν ἀντίστασιν τοῦ ζωηροῦ Ἀδάρχου, καὶ συγχρόνως ὥθησε μετὰ δυνάμειος ἀσυνήθους τὰς πύλας διὰ χειρῶν καὶ ποδῶν ἐπιδοκιμάζοντος τοῦ πλῆθους. Καὶ πάραυτα ἀνεψύχθησαν πέρα-πέρα μετὰ πατάγου φοβεροῦ αἱ πύλαι καὶ κρότου μὴ ἀκουρθέντος ἄλλοτε. Κ' ἐλαμψαν ἰδοὺ οἱ ἀναμμένοι τοῦ ναοῦ πολυέλαιοι. Ὁ δὲ ἱερεὺς ψάλλων τὸ «Ὁ Εὐσχήμων» ἠτοιμάζετο νὰ εἰσελθῇ δι' ἐξάισινης καὶ συγχρόνως κραυγαὶ ἠκούσθησαν, κραυγαὶ ὡς ἀπὸ δυστυχήματος ἀνεπιτότου.

Ὁ Μπάρμπα-Κώστας ἀφιερωθεὶς ἐν τῇ προσφιλεῖ τῷ ἀπομνηνείᾳ ἐλπίσιν ἐπὶ τὴν τρίτην ἐρωτησὶν μετὰ τὴν τρίτην ἐρωτησὶν νὰ παραμερίσῃ καὶ τὰ φύλλα τῆς βαρείας πύλης βιαίως ἀνοίγεται τὸν ἐκτυπιδῶν εἰς τὰς διαγόνας, διότι ὑπεκρίνετο ἐγγύς τῆς ὁπῆς τῆς κλειδός, καὶ τὸν ἐρριψαν κάτω εἰς τὰς πλάκας βροντῶσαντας ὡς κορμὸν δρυὸς καταπεσόντα ὑπὸ καταιγίδος. Εὐτυχῶς τὸ πάθημα δὲν ἦτο σοβαρώτερον. Ὁ Μπάρμπα-Κώστας ἦτο γερὸ κόκκαλον, πέντε φορὰς θαλασσοπνιγμένος. Ἡ ἱερὰ τελετὴ ἐξηκολούθησεν ἐν τάξει καὶ ἐληξεν ὡσαύτως ἐν τάξει. Καὶ αὕτῃ ἡ διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἐγένετο ὑπὸ τῶν ναυτῶν ἐν τακτικῇ ἀτάξει. Πλὴν τοὺς νησιώτας κατελύπησε τὸ ἀπρόοπτον πάθημα τοῦ Μπάρμπα-Κώστα, ὅστις ἀφ' οὗ ἐτυχεν ἐκεῖ τῶν πρώτων περιποιήσεων ἐκεῖτον τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως πονῶν ἀκόμη, ὡς εἶδομεν, καὶ ἀνευ ὀδόντων πλέον. Ἐν τῇ καταπτώσει ἔχασε καὶ τὰς δύο σειρὰς τῶν ὀδόντων του. Καὶ ἐλυπεῖτο πλέον ὁ πτωχὸς καὶ ἐπόνει ὅχι τόσον διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ὀδόντων ὅσον διότι δὲν θὰ ὑπεκρίνετο πλέον τὸν Ἄδην, διότι ἡ ἑλλειψὶς τῶν ὀδόντων θὰ ἠλάττωνε κομικῶς τὰς πρώτας δυνάμειος τραγικὰς ἐρωτήσεις του.

— Κ' ἐδῶ ἐναύησα! ἔλεγε νωδῶς μετὰ ταῦτα παραπονούμενος διὰ τὴν τύχην του ὁ ἀγαθὸς Μπάρμπα-Κώστας ὁ Ὀλλαντέζος, ἄπλοῦς κανδυλάπτης πλέον τοῦ ναοῦ, φέρων καταφανῆ τὰ διπλὰ σημεῖα τῶν διπλῶν ναυαγίων, τὸ ὀλλανδικὸν του καθέκο καὶ τὰς ἀνευ ὀδόντων διαγόνας.

Τὸ ἀνέλπιστον τοῦτο ἐπεισόδιον εἶνε τὸ μόνον σκιερὸν σημεῖον τῆς λαμπρᾶς εἰκόνης τῶν ὡραίων ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἐκεῖνου, ὅπερ τόσον εὐμορφὸν καὶ τόσον φαῖδρα ἀπετυπώθη ἐν τῇ μνήμῃ μου. Διότι ἀληθῶς οἱ νησιῶται ἐλυπήθησαν καὶ μετὰ εἰς ὅλην τὴν χαρὰν των πολλὰκις διεκόπτοντο ἀναφωνοῦντες: — Ὁ καὶμένος ὁ Ὀλλαντέζος!